

**Somberek Község
Önkormányzatának**

ZÖLD KÖZBESZERZÉSI KÉZIKÖNYVE

2010

Tartalomjegyzék

I. A Kézikönyv célja

II. A zöld közbeszerzés fogalma

III. Környezetbarát szempontok a közbeszerzésekben

IV. Környezetbarát szempontok érvényesíthetőségének lehetőségei a közbeszerzési eljárásokban

V. Gyakorlati alapelvek a zöld közbeszerzési eljárásokhoz

VI. Az Európai Ökocímke

VII. Zöld közbeszerzési honlapok

A Kézikönyv célja

Magyarország Európai Unióhoz történő csatlakozását követően a közbeszerzési jog ma az egyik legdinamikusabban fejlődő jogterületnek nevezhető Magyarországon. A zöld közbeszerzés a környezettudatosság egyik igen hatékony eszköze, amely az Európai Unió tagállamaiban már meglehetősen komoly eredményeket tud felmutatni, hazánkban azonban még csak most teszi első lépéseit.

Az állam, és az önkormányzatok a beszerzési piacon ma úgy Európában, mint hazánkban a legnagyobb fogyasztónak számítanak. Mindezek tükrében egyértelmű tehát, hogy bármilyen magatartást is tanúsít az állam, illetve az önkormányzatok a beszerzések, közbeszerzések vonatkozásában, az komoly hatással lesz a piacra. Ennek megfelelően az EU már 1997-ben célul tűzte ki a zöld, azaz környezettudatos közbeszerzések minél nagyobb volumenű elterjesztését. Az Európai Bizottság legfrissebb „Közbeszerzéssel egy jobb környezetért” című közleményében azt javasolja a tagállamoknak, hogy 2010-re politikai célként tűzzék ki a közbeszerzésekben a „zöld” közbeszerzések 50%-os arányának elérését.

A zöld közbeszerzés egyben a példamutatásról és a piac befolyásolásáról is szól. A közintézmények követendő példával járhatnak elől polgáraik számára is. A Kézikönyv célja, hogy – Somberek Község Önkormányzatának az önkormányzati szféra példamutató magatartására vonatkozó döntése alapján - információkkal szolgáljon a zöld közbeszerzésekkel kapcsolatos technológiák, módszerek, előírások közbeszerzési eljárásokban történő mind nagyobb arányú alkalmazásához.

A környezetbarát beszerzés elveinek érvényesítése a közszférában, azon belül is a helyi önkormányzatok esetében az alábbi tényezők miatt indokolt:

- **Jelentős piaci tényező**

Az önkormányzatok által megvalósított zöld beszerzés:

- erősíti a környezetbarát termékek és szolgáltatások iránti keresletet, ezzel csökkenti azok piaci árát,
- pozitív megerősítést ad a környezetbarát termékek gyártói és a "zöld" szolgáltatók irányába illetve innovációra kényszeríti a környezetet jobban károsító gyártókat és szolgáltatókat.

- **Környezeti hatások közvetlen csökkentése**

A zöld termékek beszerzésével és felhasználásával az önkormányzat közvetlenül csökkenti a környezeti hatásokat.

- **Példamutatás**

A zöld beszerzést folytató önkormányzat mintegy példaként is szolgál a lakosságnak. Ez különösen hatékony lehet lakossági környezetvédelmi programokba integrálva.

- **Etikai szempont**

Mindemellett természetesen etikai szempontból is indokolható a közpénzek környezetbarát termékekre való felhasználása.

A zöld közbeszerzés fogalma

Zöld közbeszerzésnek nevezzük az olyan közbeszerzést, amely során az ajánlatkérő a beszerzési folyamat minden szakaszában figyelembe veszi a környezetvédelem szempontjait, és az életciklusuk során a környezetre lehető legkisebb hatást gyakorló megoldások keresésével és előnyben részesítésével ösztönzi a környezetbarát technológiák elterjedését és a környezetbarát termékek előállítását.

Környezetbarát szempontok a közbeszerzésekben

Fenntarthatóság, Környezettudatosság

A megújuló energiaforrásokból előállított elektromos áram, a nagy energiahatékonyságú épületek és berendezések, bioélelmiszerek, mérgező anyagoktól mentes tisztítószeres vásárlásával jelentős környezeti előnyök érhetők el a CO₂ vagy éppen az ártalmas vegyi anyagok kibocsátása terén.

Energia megtakarítás

Amennyiben a termék életciklusára vonatkozó árat és költségeket nézzük a zöld közbeszerzés gyakran megtakarításokhoz is vezethet. Például egy darab „zöld” irodatechnikai eszköz beszerzése többféleképpen vezethet megtakarításhoz: kisebb áramfogyasztás, hosszabb élettartam, életciklusa végén könnyebben újrahasznosítható vagy újrahasználatos.

Hatékonyság, Költségmegtakarítás

A zöld közbeszerzés jelentős hasznot jelenthet környezetünk számára. Mivel a közbeszerzések értéke európai szinten a GDP 16%-át teszi ki, logikusnak tűnik ezt a pénzt úgy elkölteni, hogy az hozzájáruljon környezetvédelmi céljaink eléréséhez. Ezen szempontok alkalmazása egyben az adófizetők pénzéért a legelőnyösebb ajánlat kiválasztását is jelenti.

Környezetbarát szempontok érvényesíthetőségének lehetőségei a közbeszerzési eljárásokban

I. A közbeszerzési eljárások több területén kerülhetnek érvényesítésre a környezetbarát szempontok.

1. Beszerzésre kerülő termékek

- milyen termékek beszerzése folyik, milyen mennyiségben, kinek a koordinálásában; van-e zöld beszerzési tapasztalat az adott termék esetében; ez pozitív vagy negatív,
- a beszerzés termékenkénti értékelése, figyelembe véve a termékcsoport környezeti hatásait, a beszerzés, illetve a felhasználás módját, a hulladékkezelést,
- Javaslatok: az egyes termékek beszerzésére vonatkozó környezeti szempontokon alapuló feltételek, kritériumok megfogalmazása.

2. Beszerzésre kerülő szolgáltatások

- milyen szolgáltatásokat vesz igénybe az adott önkormányzat; ennek módja, mennyisége; a beszerzés koordinálója; van-e környezetbarát beszerzési tapasztalat; ez pozitív vagy negatív,
- a beszerzés szolgáltatásonkénti értékelése, figyelembe véve azok környezeti hatásait,
- Javaslatok: az egyes szolgáltatások beszerzésére vonatkozó környezeti szempontokon alapuló feltételek, kritériumok megfogalmazása.

3. Pénzügyi vonatkozások

- a beszerzések pénzügyeinek teljes feltérképezése, összességében illetve termékenként és szolgáltatásonként milyen összegben folytat beszerzéseket az önkormányzat,
- milyen a beszerzésekre fordított összegek felhasználásának hatékonysága; hol érhetők el megtakarítások, hogyan.

II. A beszerzési eljárások feltételrendszerében alkalmazható környezetbarát szempontok:

1. beszerzés tárgya, a műszaki leírás meghatározásakor

- európai, nemzeti, bármely más ökocímkére hivatkozás,
- teljesítmény és funkcionális követelmények meghatározásakor környezetbarát technológiák, megoldások előírása.

2. az alkalmassági feltételek körében

- teljesítés során alkalmazott környezetvédelmi intézkedések,
- környezetvédelmi rendszereknek való megfelelés tanúsítása.

3. a bírálati szempontok között

- összességében legelőnyösebb ajánlat bírálati szempontja esetén környezetvédelmi szempontok bírálati részszerpontok körében való értékelése,
- a Kbt. példálózó jelleggel említi a figyelembe vehető környezetvédelmi tulajdonságokat.

4. a szerződés teljesítése feltételeinek megadása során

- a szerződés teljesítéséhez kapcsolódó környezetbarát feltételeket az ajánlatkérő a dokumentációban, a szerződéstervezet erre vonatkozó előírásai között adhatja meg (pl. hulladékkezelés, szállítási feltételek, stb.),
- a diszkrimináció tilalma ebben az esetben is érvényesül.

Gyakorlati alapelvek a zöld közbeszerzési eljárásokhoz

- Amennyiben létezik az adott termék vagy szolgáltatás környezetbarát termék minősítéssel rendelkező alternatívája (akár a magyar, akár valamelyik hiteles külföldi rendszer), annak a beszerzésekben történő előnyben részesítése.
- Általános elvárás lehet, hogy a termékek minél nagyobb arányban tartalmazzanak újrahasznosított anyagokat és konstrukciójukból adódóan minél könnyebben újrahasznosíthatóak legyenek.
- Általános alapelv az egészségre és a környezetre ártalmas veszélyes anyagok kerülése.
- Az elektromos áramot használó gépek, eszközök és berendezések beszerzésénél általános alapelv a minimális energiafogyasztás.
- Energiatakarékos megoldások alkalmazása (pl. újratölthetőség, alacsony energia felhasználás, stb.) irodatechnikai eszközök (irodaszerek, fénymásolók, nyomtatók, stb.) beszerzésekor.
- Műanyag hulladék csökkentése érdekében is újra tölthető irodaszerek, irodai eszközök beszerzése.
- Energiatakarékos, hosszú élettartamú világító testek beszerzése (közvilágítás, belső világítás).
- Építési beruházásoknál és felújításoknál általános alapelv a víz- és energiatakarékos megoldások előnyben részesítése.
- Közbeszerzési eljárások során általános alapelvként érvényesíthető, hogy a legalacsonyabb összegű ellenszolgáltatás elve helyett általánosan az összességében legelőnyösebb ajánlat elve kerüljön inkább érvényesítésre, ahol megjelenhetnek a környezetvédelmi szempontok is.

Az Európai Ökocímke

Annak érdekében, hogy a zöld közbeszerzés megvalósításához további segítséget nyújtson, az Európai Unió Bizottsága, az Európai Unió ökocímke feltételrendszerére alapozva olyan környezetbarát közbeszerzési kritériumokat határozott meg, amelyek bármely európai közintézmény által szabadon használhatók. A kritériumok letölthetők a http://ec.europa.eu/environment/gpp/toolkit_en.htm címről.

Az Európai Ökocímke az Európai Unió hivatalos termékcímkeje, amely azt igazolja, hogy életciklusukat tekintve ezek a termékek „zöldebbek” az átlagos termékeknél. Környezeti szempontjai az Európai Unió összes hivatalos nyelvén jelenleg 26 termék kategóriában, többek között papír- és papírtermékek, tisztítószeresek, festékek, számítástechnikai termékek stb. kategóriákban érhetők el.

Az Európai Ökocímke az egyik legegyszerűbb eszköz annak meghatározásához, hogy mi tekinthető „zöld” terméknek. Az ökocímke kritériumrendszere figyelembe veszi a termék főbb környezeti hatásait és annak lehetséges csökkentését is. Ezeket a feltételeket európai szinten állítják össze, nevezetesen az Európai Ökocímke Bizottság keretein belül. A Bizottság tagjai többek között az Európai Bizottság, az Európai Ökocímke nemzeti illetékes szervezetei, az iparágak, a fogyasztók, a környezetvédő szervezetek, a szakszervezetek és a KKV-k képviselői. Mindez egy átlátható és objektív eljárást biztosít, amely kialakít egy összeurópai konszenzust a feltételek tudományos megbízhatóságára, azok környezeti szempontból tényleges pozitív hatásaira és a termék hatékonyságára vonatkozóan. A kritériumok elérhetők és minden hivatalos nyelven letölthetők az alábbi linken: http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/product/index_en.htm

Az Ökocímke feltételrendszerének alkalmazása az ajánlati dokumentációban teljes mértékben megfelel az EU Belsőpiaci szabályozási elveinek.

Az Európai Ökocímke rendszere publikus, átlátható és nem diszkriminatív. Egyedi rendszer, amely érvényes az egész Unió területén és az EEA további országaiban is (Norvégia, Izland, Lichtenstein). Tengerentúli termékek szintén megszerezhetik a címkét pontosan ugyanolyan feltételek mellett, mint az európai termékek. Mindez garantálja, hogy a közbeszerző egyenlő esélyeket biztosít minden ajánlattevő számára.

Emellett persze előfordulhat, hogy további vállaltok termékei is megfelelnek ezen kritériumoknak, csak éppen ők nem rendelkeznek semmilyen ökocímkével. Fontos, hogy a belsőpiaci szabályozásnak megfelelően a közbeszerzési folyamat során minden az ökocímkével egyenértékű igazolást el kell fogadni.

Az ajánlati dokumentáció összeállításakor az Európai ökocímkének az adott szerződés szempontjából releváns kritériumai közvetlenül átmásolhatók a műszaki leírásba. Az Európai Ökocímke birtoklása ebben az esetben elfogadható a műszaki leírás feltételeinek való megfelelés igazolásaként. Emellett természetesen a szerződő hatóságoknak egyéb termékeket is el kell fogadniuk, ha azok megfelelnek az előírásoknak csak éppen nem rendelkeznek ökocímkével.

Zöld közbeszerzési honlapok

- **Magyar zöld közbeszerzési honlap:**
<http://www.kvvm.hu/zoldkozbeszerzes/>
- **A Helyi Környezetvédelmi Kezdeményezések Nemzetközi Tanácsának honlapja:**
<http://www.iclei.org>
- **A zöld szemléletű beszerzések fóruma:**
<http://www.procuraplus.org/index.php?id=5551>
- **Az Európai Városok Szövetségének (EUROCITIES) honlapja:**
<http://www.eurocities.eu/main.php>
- **Útmutató az Európai Bizottság környezetbarát közbeszerzési kritériumairól:**
http://ec.europa.eu/environment/gpp/toolkit_en.htm
- **Információk az Európai Unió ökocímkéjének közbeszerzésekben történő használatáról:**
<http://ec.europa.eu/ecolabel>
- **LEAP (Local Authority Environmental Management and Procurement) – Helyi Önkormányzatok Környezetvédelmi Menedzsmentje és Közbeszerzése: Zöld közbeszerzési eszköztár:**
Az eszköztár útmutatást ad az önkormányzatok számára, hogy hogyan valósíthatják meg a zöld közbeszerzést szisztematikusan és hatékonyan Környezetvédelmi Vezetési Rendszerük (EMAS) szerves részeként. Elérhető angol, spanyol, portugál, görög és svéd nyelven.
www.leap-gpp-toolkit.org
- **Útmutató a környezettudatos hulladékgazdálkodásról:**
http://informinc.org/summaries_waste.php
- **Tanulmányok a fenntartható közlekedésről:**
http://informinc.org/summaries_trans.php
- **Az Európai Bizottság hivatalos, zöld közbeszerzésekkel kapcsolatos weboldala:**
<http://ec.europa.eu/environment/gpp>
- **Információk az Európai Unió ökocímkéjéről:**
<http://www.eco-label.com/>
- **Információk a magyar Környezetbarát Termék védjegyről:**
<http://www.kornyeztbarat-termek.hu/>
- **A magyar Környezettudományi Központ honlapja:**
<http://www.ktk-ces.hu>
- **A RELIEF projekt eredményei:**
<http://www.iclei-europe.org/index.php?id=relief>
- **Az Európai Bizottság megbízásából a Take 5 konzorcium [Virage (Hollandia), a Macroscopio (Olaszország), a Global 2 Local (Nagy-Britannia), a Környezettudományi Központ (Magyarország) és a SYKE (Finnország)] által elkészített helyzetfelmérés „Green Public Procurement in Europe, Status Overview, 2005.:**
http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/report_facts.pdf